

پژوهش‌های راهبردی امنیت و نظم اجتماعی
سال چهارم، شماره پیاپی ۱۱، شماره سوم، زمستان ۱۳۹۴
تاریخ دریافت: ۱۳۹۳/۴/۲۵ تاریخ پذیرش: ۱۳۹۳/۱۱/۸
صص ۱۰۳-۱۲۱

بررسی عوامل مرتبط با میزان احساس امنیت اجتماعی شهروندان مورد مطالعه زنان شهر کرمانشاه

علی حاتمی، مربی پژوهشی، پژوهشکده فرهنگ، هنر و معماری جهاد دانشگاهی تهران، ایران*

بختیار احمدی، کارشناس ارشد پژوهشگری دانشگاه تهران، ایران

عطاء اسمعیلی، کارشناس ارشد پژوهشگری دانشگاه فردوسی مشهد، ایران

چکیده

مسئله امنیت از گذشته‌های دور، همواره یکی از دغدغه‌های اصلی انسان و جوامع بشری به شمار رفته و به اعتقاد برخی از دانشمندان این حوزه، دلیل اصلی دست شستن از آزادی و حیات طبیعی و تن دادن به زیست جمعی است. با ورود به هزاره جدید، جهان شاهد رشد جمعیت و شهرنشینی؛ به‌ویژه در کشورهای در حال توسعه بوده است. این روند موجب گسترش پیکره شهرها و شکل‌گیری الگوی جدیدی از شهرهای بزرگ شده است. ظهور چنین شهرهایی همراه با بروز مسائل مختلف شهری، از قبیل: گسترش حاشیه‌نشینی، افزایش جرایم اجتماعی و در مجموع، افزایش بی‌نظمی شهری و کاهش امنیت اجتماعی بوده، زنان در این مسائل اجتماعی دغدغه‌های خاص خود را دارند. مطالعه حاضر از نوع تحقیقات پیمایشی است. برای گردآوری اطلاعات مورد نظر به منظور دستیابی به اهداف تحقیق از «پرسشنامه» استفاده شده است. حجم نمونه ۴۰۰ نفر از زنان ۶۴-۱۵ ساله ساکن شهر کرمانشاه بوده که با استفاده از روش نمونه‌گیری خوشه‌ای چند مرحله‌ای انتخاب شده است. یافته‌ها: بر اساس نتایج به دست آمده ۳۳/۳ درصد زنان، میزان احساس امنیت اجتماعی در شهر مورد مطالعه را پایین، ۵۲ درصد متوسط و ۱۱/۷ درصد بالا ارزیابی کرده‌اند. میانگین نمره احساس امنیت اجتماعی برای زنان ۳۱/۱ است که این رقم نشان‌دهنده سطح پایین امنیت زنان در شهر کرمانشاه است. نتایج رگرسیون چند متغیره نشان داده عواملی که به ترتیب بیشترین سهم را در تبیین متغیر وابسته داشته‌اند، عبارتند از: پابندی به مذهب، اطلاع‌رسانی وسایل ارتباط جمعی، حمایت اجتماعی، وقوع جرم در منظر افراد، تحصیلات، قومیت، سن و رعایت نکات ایمنی. در مجموع، این متغیرها ۵۴ درصد از متغیر وابسته را تبیین کرده‌اند. پابندی به مذهب و افزایش آگاهی زنان در مورد مسائل مربوط به امنیت اجتماعی و آموزش آن‌ها از طریق رسانه‌ها می‌تواند باعث افزایش احساس امنیت اجتماعی بیشتر آن‌ها در جامعه شود.

کلیدواژه‌ها: امنیت اجتماعی، زنان، پابندی به مذهب، رسانه، امنیت مالی، امنیت جانی.

مقدمه و بیان مسأله

مسأله امنیت از گذشته همواره یکی از دغدغه‌های اصلی انسان و جوامع بشری به شمار رفته و به اعتقاد برخی از دانشمندان این حوزه، دلیل اصلی دست شستن از آزادی و حیات طبیعی و تن دادن به زیست جمعی است. با ورود به هزاره جدید، جهان شاهد رشد جمعیت و شهرنشینی؛ به‌ویژه در کشورهای در حال توسعه بوده است. این روند موجب گسترش پیکره شهرها و شکل‌گیری الگوی جدیدی از شهرهای بزرگ شده است. ظهور و پیدایی چنین شهرهایی همراه با بروز مسائل مختلف شهری، از قبیل: گسترش حاشیه‌نشینی، افزایش جرایم اجتماعی و در مجموع، افزایش بی‌نظمی شهری و کاهش امنیت اجتماعی بوده است.

اکثر صاحب‌نظران برآنند که امنیت مفهومی بیرونی و عینی^۱ است و احساس امنیت مفهومی درونی و ذهنی^۲. امنیت یعنی فقدان عوامل تهدیدکننده فرد و احساس امنیت به معنای عدم احساس ناامنی است. در این زمینه می‌توان خاطر نشان نمود که احساس امنیت می‌تواند با امنیت واقعی تناسب داشته باشد یا تناسب نداشته باشد؛ یعنی در شرایطی که امنیت عینی وجود نداشته باشد، فرد احساس امنیت داشته باشد یا اینکه عوامل ایجادکننده امنیت واقعاً وجود داشته اما فرد احساس امنیت نداشته باشد.

بدون تردید، احساس امنیت مقدمه لازم برای حیات هر نظام سیاسی و اجتماعی است و دولت‌ها هزینه، زمان و امکانات وسیعی را برای تأمین آن صرف می‌کنند. مقوله احساس امنیت به مثابه یک آرمان و واقعیت به عنوان یکی از حقوق اساسی مردم مطرح است و در نهایت، رهاورد مجموعه‌ای از تعاملات و نیز تعاون و سازگاری بین اجزای مختلف نظام اجتماعی است.

امنیت اجتماعی به قلمروهایی از حریم افراد مربوط می‌شود که در ارتباط با دیگر افراد جامعه، سازمان‌ها و دولت است. اکثر افراد جامعه به طور مستمر و در طول زندگی

روزمره با این قلمروها روبه‌رو می‌شوند و زندگی آن‌ها مستلزم ارتباط در این قلمروهاست.

امنیت در مفهوم عینی آن اندازه‌گیری فقدان تهدید علیه ارزش‌ها و در مفهوم ذهنی به فقدان احساس ترس از اینکه چنین ارزش‌هایی مورد حمله قرار خواهد گرفت، اشاره دارد (Moller, 2000:1).

در یکی دو دهه اخیر، ترکیبی از تحولات اجتماعی و اقتصادی اغلب جوامع توسعه یافته و در حال توسعه، از جمله کشور ما را در حوزه امنیت و از جمله امنیت فردی نگران کرده است. تحولات عمیق و گسترده اقتصادی همراه با فراز و فرودهای فرهنگی، زندگی آحاد جامعه را به شدت دگرگون ساخته است. از یک سو، امنیت اقتصادی - واقعیتی که نگرانی عمومی را در زمینه بیکاری فزاینده و همچنین، سایر اشکال رو به گسترش ناامنی شغلی بازتاب می‌دهد - مسأله جدی دوران ماست. کاهش رو به تشدید امنیت اقتصادی ذهنیت ناامنی را در جامعه - ناامنی در خیابان‌ها، آسیب‌پذیری منازل و سایر تهدیدات نسبت به سلامت شهروندان - تقویت کرده است (دفتر مطالعات و تحقیقات امنیتی، ۱۳۸۵:۱۱۸). بر اساس تحقیقاتی که صورت گرفته، در جامعه ما خصوصاً در سال‌های اخیر، فضای ناامن اجتماعی بیش از پیش افزایش یافته است. از سال ۱۳۶۵ تا ۱۳۸۰ میزان قتل عمد، قتل غیرعمد و ضرب و جرح رشد صعودی داشته است (صدیق سروستانی، ۱۳۸۳: ۸۰). در یک پیمایش ملی، نتایج احساس امنیت اجتماعی برای کل کشور نشان می‌دهد که ۵۲ درصد افراد دارای احساس امنیت اجتماعی زیاد، ۲۷ درصد متوسط و ۲۱ درصد دارای بی‌امنیتی اجتماعی هستند. همچنین، یکی دیگر از نتایج این تحقیق، این است که ۲۱ درصد افراد احساس ناامنی را کم‌اهمیت و حدود نیمی (۵۶ درصد) احساس امنیت را مشکل اصلی تلقی می‌نمایند (عظیمی هاشمی، ۱۳۸۴: ۱۹۰). همچنین، نتایج یک نظرسنجی (ایسپا، ۱۳۸۰)، در رابطه با میزان احساس امنیت شهروندان کرمانشاه نشان می‌دهد که مجموعاً ۸۶ درصد از افراد مورد مطالعه به نوعی دچار احساس ناامنی

¹ Objective

² Subjective

تحقیقات پیشین

تاکنون مطالعات متعددی در حیطه امنیت اجتماعی انجام گرفته است. در این قسمت ضمن مروری کلی بر این مطالعات، بر تحقیقاتی که بر امنیت اجتماعی زنان تمرکز دارند، تأکید خواهد شد. همان طور که در جدول زیر مشاهده می‌شود، مطالعاتی که در زمینه امنیت اجتماعی در ایران انجام شده است، در ۹ گروه قابل طبقه‌بندی است. بیشتر این مطالعات بر رابطه امنیت اجتماعی و عوامل اجتماعی-اقتصادی و همچنین، نقش نهادهای نظم و قانون (با تأکید بر پلیس) انجام شده است.

بوده‌اند. این در حالی است که نیروی انتظامی استان، برابر آمارها و فراوانی برخی جرائم و تخلفات به طور مستند اطلاع‌رسانی می‌کند که کرمانشاه هفتمین استان امن کشور است؛ اما شهروندان کرمانشاهی این باور را ندارند. با توجه به این که تاکنون مطالعه‌ای پیرامون احساس امنیت زنان در شهر کرمانشاه صورت نگرفته و به دلیل موقعیت آسیب‌پذیر آنان در عرصه عمومی جامعه، این پژوهش به دنبال شناسایی عوامل مؤثر بر احساس امنیت از دیدگاه زنان کرمانشاهی و همچنین، سنجش میزان احساس امنیت اجتماعی آنان است.

جدول ۱- طبقه‌بندی عوامل امنیت اجتماعی در مطالعات پیشین

ردیف	طبقه‌بندی عوامل امنیت اجتماعی	مطالعات
۱	عوامل اجتماعی-اقتصادی	سحابی و دیگران ۱۳۸۸، نوروزی و فولادی سپهر ۱۳۸۸، کامران و عبادتی نظری ۱۳۸۸، نبوی و همکاران ۱۳۸۷، رسولی و صالحی ۱۳۸۹، سید میرزایی و دیگران ۱۳۹۰
۲	نقش نهادهای نظم و قانون با تأکید بر پلیس	عبدی و همکاران ۱۳۸۷، قدرتی و دیگران ۱۳۸۸، باباخانی ۱۳۸۸، پناهی و دیگران ۱۳۸۸، رودانی و دیگران ۱۳۹۰، نجات و یآوری ۱۳۸۸، ترابی و همکاران ۱۳۸۵، کریمایی و همکاران ۱۳۸۸، پورمون ۱۳۸۹
۳	آسیب‌های اجتماعی	آقایی و تیمورتاش ۱۳۸۹، آهی و دیگران ۱۳۸۹
۴	سرمایه اجتماعی	ساروخانی و هاشم‌نژاد ۱۳۹۰، نیازی و همکاران ۱۳۸۹، جعفری، نادری و دیگران ۱۳۸۸، دلاور و جهانتاب ۱۳۹۰، نیازی و شادفر ۱۳۹۰
۵	عوامل جغرافیایی (فضا، محل سکونت و نابرابری‌های شهری)	ساروخانی و نویدنیا ۱۳۸۵، شاه‌حسینی ۱۳۸۴، نصیری و اعظمی، عبادی‌نژاد و دیگران ۱۳۸۸، کارگر ۱۳۸۹
۶	نقش مدیریت	صالحی و افشاری نادری ۱۳۸۸، ضرابی و جمال‌نژاد ۱۳۸۹
۷	تأثیرات وسایل ارتباط جمعی	قاسمی ۱۳۸۸، سلطانی فرد ۱۳۸۶، پوریان ۱۳۸۸
۸	هویت قومی	نبوی و همکاران ۱۳۸۷
۹	و راهکارهای ارتقا ارائه الگو	احمدی مقدم ۱۳۸۹، امانت ۱۳۹۰، تشکری ۱۳۹۰، مومنی ۱۳۹۰

متوسط و زیاد) نشان داده‌اند که مقایسه را دشوار می‌نماید؛ مثلاً مطالعات جدول زیر، میانگین امنیت اجتماعی زنان را از ۱۰۰ گزارش کرده‌اند. این میانگین از حداقل ۳۵ تا حداکثر ۸۷ در نوسان بوده است.

در مورد میانگین به‌دست آمده در مطالعات پیشین برای امنیت اجتماعی زنان دیدگاه واحدی وجود نداشته و اکثر این مطالعات برای آن رقمی را اعلام نکرده‌اند؛ اما بعضی از مطالعات میانگین خود را از ۵ و بعضی دیگر از ۱۰۰ گزارش کرده و بعضی دیگر از مطالعات، آن را به صورت ترتیبی (کم،

جدول ۲- میانگین امنیت اجتماعی در تحقیقات پیشین

مطالعات	واحد	میانگین امنیت اجتماعی
نوروزی و فولادی سپهر (۱۳۸۸)	۳۸۴ نفر از زنان شهر تهران	۳۵,۲
کامران و عبادتی نظولو (۱۳۸۹)	۸۰ نفر زن دانشجو تهران	۸۷
نیازی و همکاران (۱۳۹۰)	۲۶۵ نفر از زنان شهر تهران	۶۱,۳ شمال و ۵۲ جنوب شهر
مختاری و همکاران (۱۳۹۱)	۳۸۰ نفر شهروند یاسوجی	۴۰,۴ مردان و ۳۷,۴ زنان
ضرابی و همکاران (۱۳۹۱)	۴۰۰ نفر شهروند مشهدی	۳۲,۲ مردان و ۲۹,۴ زنان

همچنین، وقتی به مطالعه ابعاد امنیت پرداخته می‌شود، کمتر مطالعه‌ای وجود دارد که به طور شفاف امنیت و ابعاد مورد استفاده برای سنجش را اعلام کرده باشد. از پنج بعد مورد نظر ابعاد امنیت اجتماعی بوزان در ایران معمولاً دو یا سه بعد در مطالعات استفاده شده است.

جدول ۳- مقایسه ابعاد امنیت اجتماعی در تحقیقات پیشین

مطالعات	امنیت اجتماعی	ابعاد امنیت اجتماعی			
		جانی	مالی	فکری	سیاسی
موسوی ۱۳۸۷	۳۴,۲	۲۷,۳	۳۶,۳	۲۴,۴	-
بهرامی ۱۳۸۷	۳۳,۷	۳۹,۷	۳۰,۶	۳۵,۶	-
باباخانی ۱۳۸۸	-	۲۸,۹	۴۵,۴	-	-
نبوی و همکاران ۱۳۸۸	۴۹,۱	۱۸,۴	۱۳,۲	-	۱۷,۵

چارچوب نظری تحقیق

بحث درباره امنیت اجتماعی و احساس امنیت از پیشینه‌ای بس طولانی برخوردار است. گرچه طرح این مباحث در میان اندیشمندان باستان چندان تخصصی و محدود به زمینه‌های خاص نبوده است؛ اما بدون تردید آغاز بحث در رابطه با امنیت اجتماعی را می‌توان در مباحث افلاطون، ارسطو و بعدتر در اندیشه‌های توماس هابز و ژان ژاک روسو و بالاخره سیر تاریخی آن را می‌توان از زمان شکل‌گیری گفتمان‌های امنیت ملی^۱ و ظهور نظریه پردازان رهیافت «رنالیسم سنتی» دنبال نمود (نوبدینا، ۱۳۸۲: ۱۴). باری بوزان امنیت اجتماعی را این‌گونه تعریف می‌کند: «امنیت اجتماعی به قابلیت حفظ الگوهای سنتی زبان، فرهنگ، مذهب و هویت و عرف ملی با شرایط قابل قبولی از تحول مربوط است» (بوزان، ۱۳۷۸: ۳۴).

تعریف دیگری از این دست متعلق به ویور است. وی «امنیت اجتماعی را توانایی جامعه برای حفظ ویژگی‌های اساسی‌اش تحت شرایط تغییر و تهدیدات واقعی و محتمل تعریف می‌کند» (نوبدینا، ۱۳۸۲: ۶۲)؛ اما احساس امنیت اجتماعی به فقدان هراس از اینکه ارزش‌های انسانی مورد حمله قرار گیرد یا به مخاطره نیفتد و به نبود هراس و بیم نسبت به حقوق و آزادی‌های مشروع است. این مفهوم به این نکته توجه دارد که زنان چه مقدار احساس آرامش خاطر و آرامش قلب دارند که حقوق آنان رعایت می‌شود و به طور نسبی، احتمالاً مورد حمله قرار می‌گیرند. احساس امنیت اجتماعی از آن جهت مهم است که به برداشته‌ها، پنداشته‌های زنان نسبت به محیط توجه می‌کند. به طور کلی، در تعریف این مفهوم می‌توان گفت احساس امنیت اجتماعی عبارت است از: میزان آرامش خاطر ذهنی و روانی زنان در مورد اینکه در زندگی روزمره خود چقدر در

¹ National Security

برابر خطرهای احتمالی و مزاحمت دیگر افراد جامعه مصونیت دارند.

اکنون با این توضیحات درباره امنیت اجتماعی و احساس آن باید افزود که مبانی و مباحث امروزی در باب امنیت، بسیار تخصصی شده است، لذا در این نوشتار سعی بر آن شده است تا چارچوبی از نظریات معاصر به عنوان ادبیات تحقیق مطرح نظر قرار گیرد. در مباحث پیرامون امنیت، دو رهیافت عمده قابل تفکیک است: رهیافتی که به ارزش‌های عینی توجه دارد و دیگری که به ارزش‌های ذهنی معطوف است.

دو رهیافت نظری که بیشتر به ارزش‌های عینی بها می‌دهند، به رهیافت دولت محور^۱ و قدرت محور^۲ مشهور هستند. مطابق این رویکردها، «امنیت» را می‌توان چنین تصور و تحدید نمود: وضعیتی که توسط قدرت برای صیانت مردم در قبال تهدیدات بیرونی، ایجاد می‌گردد. مسؤولیت برقراری چنین امنیتی به طور کلی بر عهده دولت است. در واقع، دولت با دو روش مستقیم (مانند: پلیس و دستگاه‌های قضایی) و غیرمستقیم (خانواده و عمدتاً از طریق آموزش و پرورش) امنیت اجتماعی را در جامعه برقرار می‌کند. بنابراین، چنین به نظر می‌رسد که بین قدرت دولت و برقراری امنیت اجتماعی رابطه معنی‌داری وجود دارد و بر این اساس، می‌توان خاطر نشان نمود که هرچه قدرت دولت بیشتر باشد، بهتر می‌تواند امنیت را در جامعه برقرار کند. به عبارت دیگر، دولت مهم‌ترین منبع تحقق احساس امنیت اجتماعی برای افراد جامعه است.

رهیافت نظری که بیشتر به ارزش‌های ذهنی و گروهی بها می‌دهد، به رهیافت جامعه محور و هویت محور مشهور است. این رهیافت معتقد است که تهدیدات، عمدتاً علیه ارزش‌ها و هویت‌های گروه‌های اجتماعی است و در نتیجه امنیت اجتماعی زمانی حاصل می‌گردد که گروه‌ها و خرده فرهنگ‌ها بتوانند به راحتی ابراز وجود نموده و ایده‌ها، خواسته‌ها و ارزش‌های خود را مطرح کنند. پس مهم‌ترین منبع تحقق

امنیت اجتماعی، خود جامعه و گروه‌های گوناگون موجود در آن است. این رویکرد امنیت اجتماعی یک گروه خاص در درون یک جامعه (مانند زنان) را با امنیت اجتماعی و حتی فراتر از آن با امنیت جهانی پیوند می‌زند و امنیت اجتماعی را به فراتر از تعهد دولت معطوف می‌سازد. رهیافت اخیر از لحاظ معرفت شناختی پس‌پوزیتیویستی بوده، تعریف عینی و مشخصی از انسان ارائه نمی‌دهد، بلکه نگاهی فرهنگی و تعاملی به او معطوف می‌دارد. در این زمینه می‌توان به نظریه‌های زیر در رابطه با احساس امنیت اشاره نمود:

الف) از نظر مولار امنیت جوامع آشکارا با امنیت سیاسی پیوند دارد؛ اما مجزا از آن است. امنیت سیاسی به ثبات سازمانی کشورها، نظام‌های دولت و ایدئولوژی که به دولت و حکومت‌ها مشروعیت می‌بخشند، مربوط می‌شود؛ اما امنیت اجتماعی به بقای گروه‌های اجتماعی توجه دارد که به جهت اشتراک اعضای آن در اندیشه، احساس و اعمال کلیت یکپارچه‌ای را تشکیل می‌دهند که از آن به عنوان هویت یاد می‌شود. امنیت دولت در برگیرنده حاکمیت به عنوان معیار نهایی خود است؛ اما امنیت اجتماعی در برگیرنده هویت است و هر دو آنان بر بقا دلالت دارند (نویدینا، ۱۳۸۲: ۶۱).

ب) بوزان بحث خود را در باب امنیت اجتماعی با بیان معنای ارگانیکی نهفته در این تئوری آغاز می‌کند و معتقد است زمانی امنیت اجتماعی مطرح خواهد بود که نیروی بالقوه یا بالفعلی به عنوان تهدید برای هویت افراد جامعه وجود داشته باشد. امنیت اجتماعی از نظر بوزان به حفظ ویژگی‌هایی ارجاع دارد که بر مبنای آن افراد خودشان را به عنوان عضو یک گروه اجتماعی قلمداد می‌کنند یا به بیان دیگر، امنیت اجتماعی معطوف به جنبه‌هایی از زندگی فرد می‌گردد که هویت گروهی او را سامان می‌بخشد (نویدینا، ۱۳۸۲: ۶۵).

ج) میران میتار برای ارزیابی امنیت اجتماعی از مدل سیستماتیکی استفاده می‌کند و در این کار بر نظریه آنارشی اجتماعی بایلی تکیه می‌نماید. وی می‌کوشد مسائل اجتماعی را بر اساس سطوح متفاوت (فرد، گروه، سازمان، اجتماع،

¹ State – centered

² Power – centered

جامعه و سیستم فراملی) تحلیل کند و از آنارشی^۱ به جای تعادل به عنوان وسیله‌ای برای اندازه‌گیری حالات نظام استفاده می‌کند. در تئوری آنارشی اجتماعی از شش متغیر کلان اجتماعی نام می‌برند که عبارتند از:

جمعیت = P؛ اطلاعات = I؛ فضا = S؛ تکنولوژی = T؛ سازمان
O = و سطح کیفی امنیت = L
L = Level of quality of security

که معادله عوامل بالا به این صورت است:

$$L = F(P, I, S, T, O,)$$

بر اساس معادله بالا می‌توان چنین نتیجه گرفت که هر گروه اجتماعی اگر از میزان جمعیت، اطلاعات، فضا یا سرزمین، تکنولوژی و سازماندهی بیشتری برخوردار باشد، از امنیت اجتماعی بیشتری نسبت به سایر گروه‌ها که بهره کمتری از متغیرهای فوق دارد، برخوردار است (Mitar, 1996:7).

(د) لوهمان^۲، جامعه‌شناس معاصر آلمانی، تئوری امنیت خود را با تأکید بر طبقه‌بندی جهان فردی به حوزه آشنا و حوزه ناآشنا، ارائه می‌دهد. دنیای آشنا حیطه هنجارها و عادت‌هایی است که برای حفظ انسجام و تعیین سیستم اجتماعی کافی به نظر می‌رسد (Heikki, 2005: 2-5) ولیکن در جهان مدرن که لوهمان بیشتر حوزه‌های آن را در ذیل دنیای ناآشنا طبقه‌بندی می‌کند، این هنجارها دیگر هیچ کارکردی نخواهد داشت. همین امر نیز سبب‌ساز احساس ناامنی فرد در این حوزه است. از دید لوهمان، تا زمانی که فرد در حوزه آشنا زندگی می‌کند، احساس ناامنی نمی‌کند (این ادعا بدان معنا نیست که در این حوزه ناامنی به طور مطلق وجود ندارد). احساس ناامنی زمانی به وجود می‌آید که فرد پا به دنیای ناآشنا می‌گذارد. وی تنها راه‌حل امنیت در حوزه ناآشنا را اعتماد به سیستم‌های انتزاعی می‌داند (Jalava, 2003: 3-4).

(ن) برخی از نظریه‌های مربوط به ترس از جرم (احساس

ناامنی) بر تأثیر رسانه‌های جمعی در افزایش ترس از جرم تأکید ورزیده‌اند. هیلت (1996) می‌گوید که رسانه‌ها بر احساس ناامنی مردم مؤثرند؛ اما این تأثیر تحت تأثیر عوامل متعددی شامل حس‌نگری یا تصادفی بودن جرم و ویژگی‌های مخاطب است. همین‌طور آن‌ها اظهار می‌دارند که عواملی همچون رشد سریع یا پوشش رسانه‌ای جرم می‌تواند بر ریسک درک شده از جرم تأثیر گذارد؛ به جای اینکه بر افزایش واقعی جرم اثر گذارد. به علاوه، به طور منظم در معرض جرائم قرار گرفتن، مردم را کمتر به ریسک قربانی شدن خود حساس می‌سازد (Bedenbaugh, 2003:5). دیگر نظر شخصی حاکی از آن است که زنان بیشتر ابراز ترس می‌کنند؛ زیرا آن‌ها نسبت به مردان بیشتر احساس آسیب‌پذیری در مقابل جرم می‌کنند (جانسون، ۱۹۹۶؛ مادرز، ۱۹۹۷). رسانه‌ها و به ویژه تلویزیون در شکل دادن به عقاید، نگرش‌ها و رفتار تأثیرات اساسی دارند. جرج گرینر مدع تئوری پرورش معتقد است که باید به فهم جنبه‌های متمایز تأثیرات تلویزیون نائل شد. این جنبه‌ها شامل در معرض قرار گرفتن گسترده، طولانی مدت و مشترک عامه‌های وسیع و ناهمگنی است که در معرض تولید و توزیع توده‌ای پیام‌های رسانه قرار دارند (ساروخانی و مهدیزاده، ۱۳۸۴: ۱۹۱). در مجموع، می‌توان نتیجه گرفت که در بررسی رابطه رسانه‌ها و تأثیر آن بر احساس امنیت، با توجه به چارچوب نظری و تئوری‌های مرتبط (مانند: دیدگاه تعامل‌گرایی، مطالعات فمینیستی، پساساختارگرایان، تئوری پرورش و دیدگاه جرم‌شناسی)، نقش رسانه در احساس امنیت مخاطبان قدرتمند و اثرگذار است؛ چرا که رسانه‌ها امروزه به جهت منافع سودطلبانه و ایفای نقش خود در جهت جذب مخاطبان بیشتر، از پیام‌هایی استفاده می‌کنند که در آن اغراق بسیاری به کار رفته و مصرف‌کنندگان عمده آن‌ها تحت تأثیر چنین پیام‌هایی رفتار و کردارشان چه به صورت آگاهانه و چه ناآگاهانه از آن تأسی جسته و پیرو آنان می‌گردند.

(و) الریش بک^۳ نیز به عنوان اندیشمند تغییرات اجتماعی،

¹ Anarchy

² Niklas Luhmann

³ Ulrich Beck

خود بر عواملی، همچون: جنسیت، سن و موقعیت اجتماعی - اقتصادی تأکید کرده‌اند. در این رویکرد آسیب‌پذیری، جنسیت بیشترین قابلیت را برای توضیح و پیش‌بینی احساس ناامنی دارد. مطالعات بسیاری رابطه بین این دو پدیده را تأیید کرده و نشان داده‌اند که معمولاً زنان بیش از مردان احساس ناامنی را گزارش می‌کنند (مانند کلمنت و کلیمن، ۱۹۹۷)؛ هرچند مطالعات معدودی نیز نشان داده‌اند که رابطه مهمی بین این دو پدیده وجود ندارد (گیلس و سیمس، ۱۹۸۴). بسیاری از مطالعات یاد شده به دنبال پاسخگویی به این پرسش بوده‌اند که چرا زنها بیش از مردها ابراز ترس می‌کنند و حال آنکه مطابق آمارهای رسمی مربوط به امنیت و جرم و همچنین، پیمایش‌های بزه‌دیدگی، زنان کمتر از مردان با خطرات ناشی از جرم و ناامنی روبه‌رو هستند. محققان این پدیده را «پارادوکس ترس از جرم» نامیده‌اند (حسینی، ۱۳۸۶: ۱۳). همچنین، در این رویکرد باور گسترده‌ای وجود دارد مبنی بر اینکه افراد مسن بیش از دیگران می‌ترسند و این ترس ممکن است آن‌ها را در خانه‌هایشان محبوس کند. این پدیده نیز پارادوکس دیگری را ایجاد کرده است، چون به رغم ترس بالای افراد مسن، آمارها نشان می‌دهد که آن‌ها در مقایسه با دیگر گروه‌های سنی، کمتر در معرض بزه‌دیدگی قرار دارند. جنسیت و سن در اثرگذاری بر احساس ناامنی با یکدیگر تعامل دارند. عقیده کلی آن است که تأثیر سن، از این نظر، بر مردان بیش از زنان است؛ به بیان دیگر، زنان معمولاً صرف نظر از سن خود، بیشتر می‌ترسند و حال اینکه در مردها این ترس، متناسب با بالا رفتن سن، افزایش می‌یابد. همراه با افزایش سن، نقش تفاوت‌های جنسیتی در پیدایش احساس ناامنی کاهش می‌یابد (حسینی، ۱۳۸۶: ۱۵).

در جمع‌بندی مباحث نظری مطرح شده باید بدین نکته اذعان نمود که ما با دسته‌بندی عوامل مختلفی روبه‌رو هستیم که بر مقوله امنیت اجتماعی تأثیرگذار است. در وهله اول باید از عوامل اجتماعی یاد کرد که در نظریات بیان شده به پاره‌ای از آن مانند نقش رسانه‌ها در احساس امنیت مخاطبان و یا تأثیر موقعیت اجتماعی -

بیشتر به مخاطرات و ناامنی‌هایی توجه دارد که جهان مدرن برای انسان به بار آورده است (Beck, 1992). وی با اتخاذ اندیشه‌ای بسیار منفی نسبت به دنیای مدرن، نهادهای علمی را به عنوان عاملان اصلی ناامنی در دوران معاصر معرفی کرده، ضمن انتقاد از آن‌ها، خواستار راه‌حلی عاجل برای این مسائل است. بک در سراسر آثارش چنان سخن می‌گوید که گویی جهان در حال نابودی است و انسان ساکن در این جهان هیچ ملجاء امنی ندارد (Sylvester & Morss, 2002: 513). او این بدبینی را تا جایی ادامه می‌دهد که ضمن اشاره به حجم گسترده ناامنی‌ها (مانند بحران‌های زیست-محیطی، عوارض ناشی از بمب‌های شیمیایی، بیماری‌های ناشی از افزودنی‌های غذایی و...) در دنیای معاصر امنیت را اساسی‌ترین ارزش جامعه مدرن دانسته و مدعی است در جامعه فراستی، امنیت به عنوان ارزشی در دنیای مدرن، تقریباً جای اصلی‌ترین ارزش‌های قدیمی را گرفته است (Denny, 2005:29).

ه) از دیگر تئوری‌های موجود درباره میزان احساس امنیت افراد، مدل پایگاه - قدرت تئودور کمپر است که در سه فرضیه اصلی خلاصه می‌گردد:

۱- هرچه شخص در روابط اجتماعی افزایش قدرتی را تجربه کند، احساس رضایت وی از امنیت و اعتماد بیشتر خواهد بود

۲- هرچه شخص انتظار به دست آوردن قدرت در روابط اجتماعی را داشته باشد؛ ولی آن را به دست نیاورد، احساس اضطراب او و به صورت بالقوه احساس ترس او بیشتر خواهد بود.

۳- هرچه شخص بیشتر احساس کند که پایگاهش در روابط اجتماعی در حال صعود است، احساس رضایت و رفاه او بیشتر خواهد بود (Mitar, 1996:7).

ی) رویکرد آسیب‌پذیری که نگاهی «جامعه - جمعیت‌شناسانه» دارد، از آن محققانی همچون مکینتایر^۱ (۱۹۶۷) باکس و هیل است. این محققان معمولاً در مطالعات

^۱ McIntyre

اقتصادی بر این احساس صحبت شد. همچنین، بر اساس نظریات ذکر شده، متغیرهای زمینه‌ای مانند سن و جنسیت نیز بر احساس امنیت اجتماعی افراد تأثیرگذار است.

در این میان، باید به یک دسته از عوامل مهم دیگری که بر این احساس تأثیرگذار است نیز توجه ویژه‌ای نمود و آن عوامل فرهنگی است. در واقع، عوامل فرهنگی به مثابه مختصات هر جامعه‌ای قلمداد می‌شود که آن را از دیگر جوامع متمایز می‌نماید. یکی از مهم‌ترین متغیرهایی که در این زمینه (با توجه به ویژگی‌های جامعه ایرانی) باید بررسی شود، متغیر «مذهبی بودن» است. در واقع، با توجه به خصیصه فرهنگی سنت‌گرای جامعه ایرانی و وجه غالب آن؛ یعنی مذهب، باید افراد را از حیث تأثیرگذاری پایبندیشان به مذهب بر احساس امنیت اجتماعی نیز سنجید. از سوی دیگر، یکی از مؤلفه‌ها و ویژگی‌های جامعه ایران به مثابه «جامعه در حال گذار»، سست شدن مبانی سنتی در جامعه (و به تبع آن مذهب‌گرایی) و پدیدار شدن فرهنگ مدرن در عرصه عمومی جامعه است. حال پرسش مهم ما این است که با توجه به چالش سنت و مدرنیته در ایران، آیا پایبندی افراد به مذهب بر احساس امنیت اجتماعی آنان تأثیرگذار است؟ در ادامه، به بیان فرضیات این پژوهش می‌پردازیم.

فرضیات

بین سن و میزان احساس امنیت اجتماعی زنان رابطه معنادار وجود دارد.

بین وضعیت تأهل و میزان احساس امنیت اجتماعی زنان رابطه معنادار وجود دارد.

بین تحصیلات و میزان احساس امنیت اجتماعی زنان رابطه معنادار وجود دارد.

بین قومیت و میزان احساس امنیت اجتماعی زنان رابطه معنادار وجود دارد.

بین پایبندی به مذهب با میزان احساس امنیت اجتماعی زنان رابطه معنادار وجود دارد.

بین اطلاع‌رسانی و وسایل ارتباط جمعی با میزان احساس

امنیت اجتماعی زنان رابطه معنادار وجود دارد.

بین رعایت نکات ایمنی با میزان احساس امنیت اجتماعی زنان رابطه معنادار وجود دارد.

بین حمایت اجتماعی و میزان احساس امنیت اجتماعی زنان رابطه معنادار وجود دارد.

بین وقوع جرم در منظر زنان با میزان احساس امنیت اجتماعی آنان رابطه معنادار وجود دارد.

روش‌شناسی

پژوهش حاضر نوعی بررسی مقطعی^۱ و تبیینی^۲ است. در این تحقیق، به دلیل نیازمندی به نظرهای پاسخگویان، نوع بررسی پیمایشی با استفاده از پرسشنامه به سایر روش‌ها ترجیح داده شد. جامعه آماری این پژوهش، زنان ۱۵-۶۴ ساله شهر کرمانشاه هستند که در مناطق شش‌گانه شهر کرمانشاه سکونت دارند. طبق آخرین سرشماری مرکز آمار در سال ۱۳۸۵ تعداد آن‌ها ۵۷۷،۲۸۷ نفر است. حجم نمونه با استفاده از فرمول کوکران محاسبه گردید که در آن دقت برآورد ۰/۱ و با سطح اطمینان ۹۵ درصد نمونه‌ای به تعداد ۳۸۴ نفر انتخاب شدند. برای افزایش دقت حجم نمونه به ۴۰۰ نفر افزایش یافت. شایان ذکر است که واحد تحلیل پژوهش حاضر، فرد (زن) است.

روش نمونه‌گیری ما طبقه‌ای با احتساب تعداد نمونه برابر است؛ به این صورت که تعداد کلاتری‌های شهر کرمانشاه (۱۵ حوزه) به ۵ حوزه اصلی شمالی، جنوبی، غربی، شرقی و مرکزی تقسیم شده‌اند که در هر حوزه تعداد ۸۰ نفر در ۸ بلوک به عنوان نمونه انتخاب شده‌اند که جمعاً ۴۰ بلوک انتخاب شده است. در جدول زیر حوزه‌ها و کلاتری‌های هر حوزه به تفکیک آمده است.

^۱ Cross sectional

^۲ Explaining

و محتمل تعریف می‌کند. بر این اساس، می‌توان به دو سطح از امنیت اجتماعی قائل بود: اولین سطح امنیت در جامعه عبارت است از حیث ضرورت حیات اجتماعی برای بقای هر جامعه (امنیت جانی) و دومین سطح امنیت اجتماعی عبارت است از امنیت مالی که در واقع متأثر از احساس آسودگی خاطر ناشی از اعتماد ما به دیگری در ارتباطات و تعاملات اقتصادی است. بنابراین، در مطالعه حاضر نیز به دو بعد احساس امنیت مالی و جانی تأکید شده است. سطح سنجش متغیر وابسته ترتیبی است که برای هر گویه از طیف پنج قسمتی لیکرت استفاده شده است.

تعریف عملیاتی

متغیر وابسته در این تحقیق، احساس امنیت اجتماعی است که تأثیر متغیرهای مستقل بر آن سنجیده می‌شود. منظور از احساس امنیت اجتماعی، این است که فرد در طول زندگی روزمره خود چه اندازه احساس آرامش و اطمینان خاطر از دوری از خطرات احتمالی دارد که می‌تواند او را تهدید کند. متغیر وابسته تحقیق (احساس امنیت اجتماعی) با توجه به مطالعات صورت پذیرفته، متشکل از دو بعد مالی و جانی است (همان طور که در قسمت پیشینه نشان داده شد). برای هر یک از این ابعاد، سؤال‌هایی در نظر گرفته شده است که عبارتند از:

۱- امنیت جانی که مشتمل بر سؤال‌هایی در قالب طیف لیکرت ۵ قسمتی از پاسخگویان در ارتباط با ترس از حضور در مکان‌های عمومی شهر در ساعات خاصی از شبانه‌روز؛ احساس خطر از دیگری؛ تعرض؛ مزاحمت؛ حضور افراد شرور در عرصه عمومی و ترس از مکان‌های پرازدحام و شلوغ است.

۲- امنیت مالی که مشتمل بر سؤال‌هایی در قالب طیف لیکرت پنج قسمتی مانند نگرانی از دستبرد و سرقت؛ نگرانی از کلاهبرداری؛ اعتماد به دیگری و نگرانی نسبت به صحت و درستی مطالب و اشیا قیمتی از پاسخگویان است.

جدول ۴- حجم نمونه به تفکیک حوزه کلانتری‌ها

نام حوزه	کلانتری‌های تحت پوشش	تعداد نمونه
شمالی	کلانتری‌های مسکن، تعاون و طاق بستان	۸۰ نفر
جنوبی	کلانتری‌های جعفرآباد، فردوسی و آزادگان	۸۰ نفر
غربی	کلانتری‌های سعدی، دولت‌آباد و الهیه	۸۰ نفر
شرقی	کلانتری‌های کشمیر، حافظیه و سجادیه	۸۰ نفر
مرکزی	کلانتری‌های ۲۲ بهمن، مدرس و شریعتی	۸۰ نفر

برای سنجش موضوع مورد مطالعه، گردآوری داده‌ها با استفاده از ابزار پرسشنامه محقق ساخته صورت گرفت. روایی پرسشنامه، با استخراج فرضیات از دل نظریه‌ها و تعریف دقیق مفاهیم از بعد نظری و عملیاتی و بهره‌گیری از نظرهای کارشناسان و استادان علوم اجتماعی (روایی صوری)، صورت گرفت. همچنین، برای سنجش پایایی^۱ ابزار تحقیق از تکنیک آلفای کرونباخ کمک گرفته شده است.

نظر به توضیحات در قسمت تعاریف متغیرها، پایایی سازه‌های پژوهش در جدول (۵) نشان داده شده است. با توجه به میزان آلفای کرونباخ، همه سازه‌های مورد مطالعه در حد مطلوبی دارای اعتبار و پایایی لازم‌اند.

جدول ۵- ضریب آلفای کرونباخ متغیرهای مورد مطالعه

سازه‌ها	تعداد گویه	میزان آلفا
احساس امنیت اجتماعی (متغیر وابسته)	۲۲	۰/۶۹
حمایت اجتماعی	۴	۰/۵۴
پایبندی به مذهب	۶	۰/۶۷
وقوع جرم در منظر افراد	۷	۰/۸۲
رعایت نکات ایمنی	۵	۰/۵۵
اطلاع‌رسانی رسانه‌ها	۵	۰/۶۶

تعریف مفاهیم و متغیرها

متغیر وابسته (احساس امنیت اجتماعی)

تعریف نظری

ویور^۲ امنیت اجتماعی را توانایی جامعه برای حفظ ویژگی‌های اساسی‌اش تحت شرایط تغییر و تهدیدات واقعی

^۱ Reliability

^۲ Wever

تعریف متغیرهای مستقل**الف- حمایت اجتماعی****تعریف نظری**

بنا به تعریف، حمایت اجتماعی شامل دو بعد اساسی است: یکی جنبه ذهنی که نشان‌دهنده تصورات و ادراکات فرد از حمایت‌های اطرافیان است، و دیگری جنبه واقعی (عینی) است که عبارت است از میزان مساعدت‌ها و کمک‌های واقعی ارائه شده به فرد (بیابانگرد، ۱۳۸۳: ۵۷). با توجه به موضوع پژوهش، سعی شد که به جنبه عینی حمایت اجتماعی پرداخته شود.

تعریف عملیاتی

حمایت اجتماعی به این مسأله می‌پردازد که فرد در زندگی خود و هنگام مشکلات بتواند از مساعدت و یاری دیگران بهره‌مند شود و بتواند با آن‌ها احساس نزدیکی کند. سطح سنجش این متغیر نیز ترتیبی است. برای سنجش این متغیر از سؤال‌هایی، مانند: کمک در موقعیت‌های سخت؛ کمک در موقعیت‌های خطرناک؛ همدردی و همیاری در قالب طیف لیکرت استفاده شده است.

ب- پابندی به مذهب**تعریف نظری**

اعتقاد به گزاره‌ها و دستورهای الهی، انجام مناسک دینی و تقید رفتاری مطابق با آموزه‌های شرعی نشان‌دهنده پابندی به مذهب از سوی افراد است.

تعریف عملیاتی

بر اساس نتایج به‌دست آمده از مطالعات گذشته، انجام امور مذهبی می‌تواند زمینه‌ساز آرامش خاطر روحی و روانی افراد گردد. هرچه پابندی به مذهب بیشتر باشد، از نظر احساس امنیت نیز فرد می‌تواند در موقعیت بهتری قرار گیرد. بر این اساس، برای سنجش این متغیر از سؤال‌هایی مانند اعتقاد به

آرامش بخشی دین؛ امر به معروف و نهی از منکر؛ انجام فرایض دینی (نماز و روزه)؛ شرکت در مراسم مذهبی (جشن، عزاداری و ...)؛ پرداخت وجوه خیریه استفاده شده است.

ج- وقوع جرم در منظر افراد**تعریف نظری**

منظور از وقوع جرم در منظر افراد، مشاهده مستقیم و بی‌واسطه جرائم پرخطر توسط افراد است که تهدیدکننده امنیت اجتماعی افراد است.

تعریف عملیاتی

مشاهده مستقیم جرایم توسط شهروندان تأثیر بیشتری بر روی احساس امنیت دارد تا اینکه از طریق رسانه‌ها و یا شایعات از آن باخبر شوند، چون تجربه شخصی مشاهده یک جرم همیشه تهدیدی برای سلامت روانی افراد محسوب می‌شود. برای جرائم پرخطر، مصادیقی در نظر گرفته شده است که عبارتند از: خرید و فروش مواد مخدر؛ دعوا و درگیری خطرناک؛ ایجاد مزاحمت برای نوامیس؛ سرقت و اخاذی و متواری شدن راننده از صحنه تصادف.

د- رعایت نکات ایمنی**تعریف نظری**

منظور از رعایت نکات ایمنی، کاربست، تجهیزات امنیتی و تدابیر حفاظتی در ابعاد مالی و جانی است.

تعریف عملیاتی

در بیشتر موارد که شهروندان مورد تعدی و سوء استفاده فرصت‌طلبان قرار می‌گیرند، ناشی از عدم رعایت نکات ایمنی توسط شهروندان است که اکثر به علت عدم آگاهی از آن است. برای سنجش این متغیر، مواردی مانند هوشیاری لازم نسبت به اشیای قیمتی همراه؛ استفاده از تجهیزات ایمنی مانند

جدول ۶- توزیع فراوانی ویژگی های جمعیتی و اجتماعی پاسخگویان

متغیر	ابعاد	فراوانی	درصد
سن	کمتر از ۲۰ ساله	۵۲	۱۳/۰
	۲۰-۲۹ ساله	۱۸۰	۴۵/۰
	۳۰-۳۹ ساله	۹۶	۲۴/۰
	۴۰-۴۹ ساله	۵۰	۱۲/۵
	۵۰ ساله و بیشتر	۲۲	۵/۵
وضعیت تأهل	مجرد	۱۶۴	۴۱/۰
	متأهل	۲۳۶	۵۹/۰
	ابتدایی	۴۴	۱۱/۰
تحصیلات	راهنمایی	۵۶	۱۴/۰
	متوسطه	۱۶۲	۴۰/۵
	کاردانی	۵۲	۱۳/۰
	کارشناسی و بالاتر	۸۶	۲۱/۵
قومیت	کُرد	۱۹۴	۴۸/۵
	فارس	۱۶۰	۴۰/۰
	لک	۴۲	۱۰/۵
	ترک	۴	۱/۰

توصیف متغیر وابسته (احساس امنیت اجتماعی)

در مقاله حاضر، ابعاد امنیت تعدیل یافته، و فقط ابعاد مالی و جانی بررسی شده‌اند. بنابراین، برای سنجش متغیر احساس امنیت اجتماعی از دو بعد مالی و جانی کمک گرفته شده است. میانگین کسب شده در هر دو بعد در سطح پایینی قرار دارد؛ هر چند که میانگین نمره کسب شده در بعد مالی (۳۳/۴) بیشتر از بعد جانی (۲۸/۸) بوده است. در بعد مالی ۱۶/۵ درصد زنان و در بعد جانی ۶۶/۵ درصد آن‌ها احساس امنیتی در سطح پایین داشته‌اند. این در حالی است که تنها ۵ درصد زنان در بعد جانی و ۳۵/۵ درصد در بعد مالی احساس امنیتی در سطح بالا داشته‌اند.

جدول ۷- مقایسه نمره‌های ابعاد احساس امنیت اجتماعی زنان

ابعاد امنیت	شرح	فراوانی	درصد	میانگین (۰-۱۰۰)
بعد مالی	بالا	۱۳۲	۳۵/۵	
	متوسط	۱۹۲	۴۸/۰	
	پایین	۶۶	۱۶/۵	۳۳/۴
	جمع	۴۰۰	۱۰۰	
بعد جانی	بالا	۲۰	۵/۰	
	متوسط	۱۱۴	۲۸/۵	
	پایین	۲۶۶	۶۶/۵	۲۸/۸
	جمع	۴۰۰	۱۰۰	

قفل، حفاظ، دزدگیر و رعایت توصیه‌های امنیتی پلیس از منظر پاسخگویان در نظر گرفته شده است.

ذ- نحوه اطلاع رسانی رسانه ها

تعریف نظری

منظور از نحوه اطلاع‌رسانی رسانه‌ها، نحوه بازنمایی اخبار و حوادث در بین افکار عمومی است که آیا به صورت واقع‌گرایانه و به دور از هرگونه حواشی و هیجان‌های کاذب، خبر یا اخبار حوادث را در بین افکار عمومی منتشر می‌نماید یا خیر؟

تعریف عملیاتی

شیوه اطلاع‌رسانی رسانه‌ها از واقعیت‌ها و حوادثی که در جامعه روی می‌دهد، تأثیر روانی زیادی بر اذهان عمومی می‌گذارد که باید به گونه‌ای کنترل شود که حاشیه‌سازی‌ها و شایعه پراکنی‌ها اثر منفی بر مخاطبان نداشته باشد. برای اندازه‌گیری این متغیر بیشتر جنبه منفی خبررسانی رسانه‌ها مد نظر بوده است. بنابراین، برای سنجش این متغیر نیز از مصادیقی مانند استفاده از تیترهای درشت و جنجالی برای بازنمایی اخبار؛ انعکاس اغراق‌آلود اخبار و حوادث؛ ایجاد هیجان کاذب ژورنالیستی و نشر اخبار و حوادث دروغ در رسانه‌ها، استفاده شده است.

یافته‌های پژوهش

توصیف ویژگی‌های جمعیتی و اجتماعی پاسخگویان

برخی ویژگی‌های جمعیتی و اجتماعی افراد مورد مطالعه در جدول ۶ ارائه شده است. براساس این نتایج، بیشترین فراوانی مربوط به گروه سنی زنان ۲۰-۲۹ ساله، ۵۹ درصد زنان متأهل، بیشتر زنان مورد دارای تحصیلات متوسطه و دیپلم (۴۰/۵ درصد) و قومیت اکثر پاسخگویان کرد (۴۸/۵ درصد) بوده است.

دارد.

نتایج جدول ۹ بیانگر این است که رابطه منفی و معنی‌داری بین دو متغیر اطلاع‌رسانی وسایل ارتباط جمعی و میزان احساس امنیت اجتماعی زنان وجود دارد؛ به این معنا که با افزایش میزان اطلاع‌رسانی وسایل ارتباط جمعی، میزان احساس امنیت اجتماعی زنان به مراتب کمتر خواهد شد. با توجه به سطح معنی‌داری (۰/۰۰۰) و ضریب همبستگی پیرسون (۰/۳۰)، این فرضیه در سطح ۹۹ درصد اطمینان معنی‌دار است.

فرضیه چهارم: بین رعایت نکات ایمنی با میزان احساس امنیت اجتماعی زنان رابطه معناداری وجود دارد.

آماره‌های مندرج در جدول ۶ نشان‌دهنده آزمون همبستگی بین رعایت نکات ایمنی و میزان احساس امنیت اجتماعی زنان پاسخگوست. ضریب به‌دست آمده برای این متغیر برابر ۰/۳۲ با سطح معنی‌داری ۰/۰۰۰ نشان می‌دهد که فرضیه در سطح حداقل ۹۹ درصد اطمینان معنادار است؛ به این معنی که هرچه میزان رعایت نکات ایمنی توسط زنان بالاتر رود، به میزان احساس امنیت اجتماعی آن‌ها افزوده می‌شود.

فرضیه پنجم: بین حمایت اجتماعی و میزان احساس امنیت اجتماعی زنان رابطه معناداری وجود دارد.

نتایج جدول ۹ نشان‌دهنده این است که رابطه مثبت و معنی‌داری بین دو متغیر حمایت اجتماعی و میزان احساس امنیت اجتماعی زنان وجود دارد. با توجه به سطح معنی‌داری (۰/۰۰۰) و ضریب پیرسون به‌دست آمده (۰/۴۲)، می‌توان گفت فرضیه فوق قابل قبول است؛ به این معنی که با افزایش حمایت اجتماعی، میزان احساس امنیت اجتماعی زنان نیز بالاتر می‌رود.

فرضیه ششم: بین وقوع جرم در منظر افراد، با میزان احساس امنیت اجتماعی زنان رابطه معناداری وجود دارد.

نتایج جدول ۹ نشان‌دهنده این است که رابطه منفی و معنی‌داری بین دو متغیر میزان وقوع جرم در منظر افراد و میزان احساس امنیت اجتماعی زنان وجود دارد؛ به این معنا

اما میانگین نمره کسب شده برای شاخص احساس امنیت اجتماعی ۳۱/۱ از ۱۰۰ بوده است. از آن‌جا که این متغیر با استفاده از ۲۲ سؤال سنجیده شده است، می‌توان گفت که نمره کسب شده در حد پایینی است. همان‌طور که در جدول ۸ مشاهده می‌شود، ۱۱/۷ درصد زنان شهر کرمانشاه احساس امنیت اجتماعی در حد بالا، ۵۲ درصد در حد متوسط و ۳۳/۳ درصد در حد پایین داشته‌اند.

جدول ۸- شاخص میزان احساس امنیت اجتماعی

شرح	فراوانی	درصد	میانگین (۰-۱۰۰)
بالا	۴۸	۱۱/۷	
متوسط	۲۰۸	۵۲/۰	۳۱/۱
پایین	۱۴۴	۳۳/۳	
جمع	۴۰۰	۱۰۰	

یافته‌های استنباطی

آزمون فرضیه‌ها

فرضیه اول: بین سن و میزان احساس امنیت اجتماعی زنان رابطه معناداری وجود دارد.

نتایج جدول ۶ نشان‌دهنده این است که رابطه منفی و معنی‌داری بین دو متغیر وجود دارد، به این معنا که با افزایش سن، میزان احساس امنیت اجتماعی کاهش پیدا می‌کند. با توجه به سطح معنی‌داری (۰/۰۰۰) و ضریب پیرسون به‌دست آمده معادل ۰/۱۵، این فرضیه در سطح حداقل ۹۹ درصد اطمینان معنی‌دار است.

فرضیه دوم: بین پایبندی به مذهب با میزان احساس امنیت اجتماعی زنان رابطه معناداری وجود دارد.

نتایج جدول ۹ نشان‌دهنده این است که رابطه مثبت و معنی‌داری بین دو متغیر مذکور وجود دارد. با توجه به سطح معنی‌داری (۰/۰۰۰) و ضریب پیرسون به‌دست آمده (۰/۶۰)، می‌توان گفت فرضیه فوق قابل قبول است؛ به این معنی که با افزایش پایبندی مذهبی زنان، میزان احساس امنیت اجتماعی آن‌ها بالاتر می‌رود.

فرضیه سوم: بین نحوه اطلاع‌رسانی وسایل ارتباط جمعی میزان احساس امنیت اجتماعی زنان رابطه معناداری وجود

معنی داری (۰/۰۰۰) و ضریب همبستگی پیرسون (۰/۳۰)، این فرضیه در سطح ۹۹ درصد اطمینان معنی دار است.

که با افزایش میزان وقوع جرم، میزان احساس امنیت اجتماعی زنان به مراتب کمتر خواهد شد. با توجه به سطح

جدول ۹- ضرایب همبستگی بین متغیرهای اصلی تحقیق و احساس امنیت اجتماعی زنان (n=۴۰۰)

متغیر وابسته	متغیر مستقل آماره ها	سن	پایبندی به مذهب	اطلاع رسانی وسایل ارتباط جمعی	رعایت نکات ایمنی	حمایت اجتماعی	میزان وقوع جرم
احساس امنیت اجتماعی	ضریب همبستگی سطح معنی داری	۰/۱۵	۰/۶۰	۰/۳۰	۰/۳۲	۰/۴۲	۰/۴۳
		۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰

جدول ۱۱ آزمون تفاوت میانگین احساس امنیت اجتماعی زنان را بر حسب تحصیلات نشان می‌دهد. نتایج به دست آمده بر اساس آزمون F فرضیه فوق را تأیید نموده و تفاوت معناداری به لحاظ آماری نشان داده است. بیشترین میانگین احساس امنیت اجتماعی مربوط به زنانی است که دارای تحصیلات کاردانی و بالاتر هستند. این میانگین بیشتر از میانگین سایر گروه‌های تحصیلی است. با توجه به مقدار F که برابر ۳/۶۷ است، با اطمینان بیش از ۹۵ درصد می‌توان گفت که بین تحصیلات و احساس امنیت اجتماعی زنان رابطه معناداری وجود دارد.

فرضیه هفتم: بین وضعیت تأهل و میزان احساس امنیت اجتماعی زنان رابطه معناداری وجود دارد.

جدول ۱۰ آزمون تفاوت میانگین میزان احساس امنیت اجتماعی بر حسب وضعیت تأهل افراد نمونه را نشان می‌دهد. با توجه به آماره‌های موجود در این جدول، میانگین نمره احساس امنیت اجتماعی زنان متأهل ۳۰/۶۸ کمتر از میانگین نمره امنیت زنان مجرد (۳۱/۶۵) است. هر چند زنان مجرد از احساس امنیت اجتماعی بیشتری برخوردارند؛ اما این تفاوت میانگین از لحاظ آماری با توجه به مقدار T یعنی که برابر ۰/۹۵۸ و سطح معنی داری ۰/۳۳۹، معنادار نیست. بنابراین، بین وضعیت تأهل و میزان احساس امنیت اجتماعی زنان رابطه معناداری وجود ندارد.

جدول ۱۱- آزمون تفاوت میانگین میزان احساس امنیت اجتماعی زنان بر حسب تحصیلات افراد نمونه

تحصیلات	فراوانی	میانگین	انحراف معیار	مقدار F	سطح معنی داری
ابتدایی	۴۴	۳۱/۲۵	۷/۰۸		
راهنمایی	۵۶	۲۸/۹۴	۸/۷۰		
متوسطه و دیپلم	۱۶۲	۳۰/۰۸	۸/۶۴	۳/۶۷	۰/۰۱۲
کاردانی و بالاتر	۱۳۸	۳۳/۰۷	۱۰/۹۵		

جدول ۱۰- آزمون تفاوت میانگین احساس امنیت اجتماعی زنان بر حسب وضعیت تأهل

وضعیت تأهل	فراوانی	میانگین	انحراف معیار	مقدار T	سطح معنی داری
متأهل	۲۳۶	۳۰/۶۸	۸/۲۵	۰/۹۵۸	۰/۳۳۹
مجرد	۱۶۴	۳۱/۶۵	۱۰/۹۹		

فرضیه هشتم: بین تحصیلات و میزان احساس امنیت اجتماعی زنان رابطه معناداری وجود دارد.

ترتیب میزان اهمیت در تبیین متغیر وابسته، وارد معادله شده‌اند.

بررسی نتایج جدول ۱۳ نشان می‌دهد که معادله پیش‌بینی رگرسیونی ما دارای هشت مرحله است. اولین متغیری که وارد معادله شده است، پایبندی به مذهب است. نتایج نشان می‌دهد که بین این متغیر و احساس امنیت اجتماعی همبستگی بالایی ($R=0/60$) وجود دارد؛ به این معنا که هر چقدر پایبندی به مذهب زنان بیشتر باشد، میزان احساس امنیت اجتماعی آن‌ها بیشتر خواهد بود. در مرحله دوم میزان اطلاع‌رسانی وسایل ارتباط جمعی وارد معادله شده است. مقدار T برای این متغیر $6/42$ و ضریب معنی‌داری ($0/000$) و همبستگی ($R=0/65$) است و الی آخر تا مرحله هشتم که متغیر رعایت نکات ایمنی وارد معادله شده است. همان‌طور که ملاحظه می‌گردد، در هر مرحله به همبستگی مدل افزوده شده و در مرحله هشتم به همبستگی بالایی ($R=0/74$) رسیده است. بر اساس این نتایج، ضریب همبستگی چند متغیره در مرحله هشتم نشان می‌دهد که در مجموع متغیرهای پایبندی به مذهب، اطلاع‌رسانی وسایل ارتباط جمعی، حمایت اجتماعی، وقوع جرم در منظر افراد، تحصیلات، قومیت، سن و رعایت نکات ایمنی توانسته ۵۴ درصد از واریانس متغیر وابسته (احساس امنیت اجتماعی) را پیش‌بینی نمایند. با توجه به اینکه ۵۴ درصد از واریانس متغیر احساس امنیت اجتماعی به وسیله متغیرها تبیین شده است، باید گفت ۴۶ درصد واریانس متغیر وابسته تبیین نشده است که باید متغیرهای بیشتری را در این زمینه لحاظ نمود.

سایر شاخص‌های آماری برای متغیرهای درون معادله مانند Beta برای نمره‌های استاندارد شده و نیز آزمون T را می‌توان در جدول ۱۳ ملاحظه کرد. ضرایب B نشان می‌دهد که در مرحله نخست، به ازای افزایش یک نمره به متغیر پایبندی به مذهب $14/64$ نمره میزان احساس امنیت اجتماعی زنان شهر کرمانشاه افزوده می‌شود. و در مرحله دوم، به ازای افزایش یک نمره به متغیر میزان اطلاع‌رسانی وسایل ارتباط جمعی $0/13$ نمره از میزان احساس امنیت اجتماعی زنان

فرضیه نهم: بین قومیت و میزان احساس امنیت اجتماعی زنان رابطه معناداری وجود دارد.

جدول ۱۲ آزمون تفاوت میانگین میزان احساس امنیت اجتماعی بر حسب قومیت را نشان می‌دهد. نتایج به‌دست آمده بر اساس آزمون F فرضیه فوق را تأیید نموده و تفاوت معناداری به لحاظ آماری نشان داده است. بر اساس نتایج به دست آمده بالاترین میانگین میزان احساس امنیت اجتماعی مربوط به زنانی بوده که قومیت کرد داشته‌اند ($31/93$). میانگین میزان احساس امنیت اجتماعی زنانی که قومیت کرد داشته‌اند، بیشتر از میانگین زنان دارای قومیت‌های فارس ($30/78$)، لک ($29/27$) و سایر ($20/45$) بوده است. با توجه به مقدار F که برابر $2/81$ است، در سطح اطمینان بیش از ۹۵ درصد می‌توان گفت بین قومیت و میزان احساس امنیت اجتماعی رابطه معناداری وجود دارد.

جدول ۱۲- آزمون تفاوت میانگین میزان احساس امنیت اجتماعی بر

حسب قومیت زنان

قومیت	فراوانی	میانگین	انحراف معیار	مقدار F	سطح معنی‌داری
کرد	۱۹۴	۳۱/۹۳	۹/۶۴	۲/۸۱	۰/۰۳۹
فارس	۱۶۰	۳۰/۷۸	۹/۷۲		
لک	۴۲	۲۹/۲۷	۶/۹۰		
سایر	۴	۲۰/۴۵	۳/۹۳		

رگرسیون چند متغیره

بر اساس نتایج به‌دست آمده از معادله رگرسیونی مربوط به تحلیل چندمتغیره، متغیرهای مستقل برای پیش‌بینی متغیر وابسته (میزان احساس امنیت اجتماعی) مدل پیش‌بینی رگرسیون دارای هشت مرحله است. در این تحلیل کل متغیرهای مستقل زمینه‌ای و مستقل واسطه‌ای به شیوه گام به گام وارد معادله شده‌اند و متغیرهای پایبندی به مذهب، اطلاع‌رسانی وسایل ارتباط جمعی، حمایت اجتماعی، میزان وقوع جرم، تحصیلات، قومیت، سن و رعایت نکات ایمنی به

و افزایشی بر متغیر وابسته دارند. همچنین، متغیرهای میزان اطلاع‌رسانی وسایل ارتباط جمعی، سن و وقوع جرم در منظر افراد، اثر منفی و کاهشی بر میزان احساس امنیت اجتماعی زنان دارند.

کاسته می‌شود و الی آخر تا مرحله هشتم که به ازای افزایش یک نمره به متغیر رعایت نکات ایمنی ۰/۰۶ نمره به احساس امنیت اجتماعی افزوده می‌شود.

شایان ذکر است که متغیرهای پایبندی به مذهب، حمایت اجتماعی، تحصیلات، قومیت و رعایت نکات ایمنی، اثر مثبت

جدول ۱۳- عناصر متغیرهای مستقل و زمینه‌ای درون معادله‌ای برای پیش‌بینی احساس امنیت اجتماعی

مرحله	نام متغیرها	B	Beta	T	R	R ²	مقدار افزوده شده به R ²	sig
۱	پایبندی به مذهب	۱۴/۶۴	۰/۶۰	۱۴/۹۳	۰/۶۰	۰/۳۶	-	۰/۰۰۰
۲	اطلاع‌رسانی وسایل ارتباط جمعی	-۰/۱۳	-۰/۲۵	-۶/۴۲	۰/۶۵	۰/۴۲	۰/۰۶	۰/۰۰۰
۳	حمایت اجتماعی	۰/۱۲	۰/۲۱	۴/۸۹	۰/۶۷	۰/۴۵	۰/۰۳	۰/۰۰۰
۴	وقوع جرم در منظر افراد	-۰/۰۸	-۰/۲۰	-۴/۹۸	۰/۷۰	۰/۴۸	۰/۰۳	۰/۰۰۰
۵	تحصیلات	۳/۲۳	۰/۱۶	۴/۴۹	۰/۷۱	۰/۵۱	۰/۰۳	۰/۰۰۰
۶	قومیت (کرد)	۲/۱۸	۰/۱۲	۳/۳۱	۰/۷۲	۰/۵۲	۰/۰۱	۰/۰۰۱
۷	سن	-۰/۱۰	-۰/۱۱	-۲/۸۰	۰/۷۳	۰/۵۳	۰/۰۱	۰/۰۰۵
۸	رعایت نکات ایمنی	۰/۰۶	۰/۰۹	۲/۳۰	۰/۷۴	۰/۵۴	۰/۰۱	۰/۰۲۲

بحث و نتیجه

در این مقاله به دنبال آن بوده‌ایم که میزان احساس امنیت اجتماعی زنان شهر کرمانشاه را بررسی کرده و عوامل مؤثر بر آن و همچنین، میزان تأثیرگذاری هر کدام از این عوامل را شناسایی کنیم. برای رسیدن به این هدف، تعداد ۴۰۰ نفر از زنان ۱۵-۶۴ ساله با استفاده از روش نمونه‌گیری خوشه‌ای چند مرحله‌ای از حوزه‌های پنج‌گانه استحقاقی کلانتری‌های شهر کرمانشاه مشخص شده‌اند.

برای سنجش احساس امنیت اجتماعی از ابعاد مالی و جانی امنیت کمک گرفته شد. بر اساس نتایج در بعد مالی ۱۶/۵ درصد زنان و در بعد جانی ۶۶/۵ درصد آن‌ها احساس امنیتی در سطح پایین داشته‌اند. همچنین، تنها ۵ درصد زنان در بعد جانی و ۳۵/۵ درصد در بعد مالی احساس امنیتی در سطح بالا داشته‌اند. در این پژوهش مشخص شد که ۱۱/۷ درصد زنان شهر کرمانشاه احساس امنیت اجتماعی در حد

بالا، ۵۲ درصد در حد متوسط و ۳۳,۳ درصد در حد پایین داشته‌اند؛ ضمن این که میانگین نمره کسب شده برای شاخص احساس امنیت اجتماعی ۳۱/۱ از ۱۰۰ بوده است. با این نمره می‌توان گفت که احساس امنیت اجتماعی زنان شهر کرمانشاه در سطح پایینی قرار دارد که در جای خود باید از سوی مسئولان امر مورد توجه بیشتر قرار گیرد.

در آزمون فرضیات نیز مشخص گردید که بین متغیرهای سن، تحصیلات، قومیت، پایبندی به مذهب، اطلاع‌رسانی وسایل ارتباط جمعی، رعایت نکات ایمنی، حمایت اجتماعی، وقوع جرم در منظر افراد و احساس امنیت اجتماعی زنان رابطه معناداری وجود دارد. همچنین، در آزمون فرضیات مشخص شد هر چند زنان مجرد در مقایسه با زنان متأهل از احساس امنیت اجتماعی بیشتری برخوردارند؛ اما از لحاظ آماری این رابطه معنادار نبود.

نتایج آزمون رگرسیون نشان‌دهنده آن است که بر حسب ارزش ضرایب (بتا) به ترتیب متغیرهای پایبندی به مذهب، اطلاع‌رسانی و وسایل ارتباط جمعی، حمایت اجتماعی، میزان وقوع جرم، تحصیلات، قومیت، سن و رعایت نکات ایمنی توانسته‌اند ۵۴ درصد از واریانس متغیر وابسته (احساس امنیت اجتماعی) را تبیین نمایند و در مجموع نتایج مربوط به همبستگی‌ها و تحلیل رگرسیون با رویکرد نظری تحقیق حاضر مطابقت دارند و فرضیه‌های تحقیق را تأیید می‌کنند (به استثنای متغیر وضعیت تأهل که با میزان احساس امنیت اجتماعی رابطه معناداری نداشته است).

اما در همین مطالعه وقتی از زنان خواسته شد که مهم‌ترین پیشنهادهای خود را برای افزایش احساس امنیت اجتماعی بیان کنند، آن‌ها به ترتیب به مواردی مانند: حضور بموقع و سرعت عمل پلیس (۲۵/۸ درصد)، جمع‌آوری افراد شرور و معتاد (۱۷/۷ درصد)، رفتار مناسب پلیس با مردم (۱۴/۶ درصد)، همکاری شهروندان با پلیس (۱۱/۶ درصد)، قانونگرایی در جامعه (۸/۶ درصد)، اطلاع‌رسانی به مردم از طریق رسانه‌ها (۵/۶ درصد)، بالا بردن رفاه اجتماعی مردم (۴/۵ درصد) اشتغال جوانان (۴ درصد)، اصلاح کارگزاران و کارکنان دولت (۳/۵ درصد)؛ اشاره کرده‌اند.

بنابراین، در یک نتیجه‌گیری کلی باید گفت که میزان احساس امنیت اجتماعی در بین زنان شهر کرمانشاه پایین بوده است و می‌طلبد که مسؤولان و سیاستگذاران برای افزایش احساس امنیت به طور عام در بین شهروندان کرمانشاهی و به طور خاص در بین زنان اقدام نمایند. در این بین، نکته‌ای که نباید از آن غافل شد، مسأله اشتغال و بیکاری است. نرخ بیکاری در استان کرمانشاه ۱۴/۶ درصد (مرکز آمار ایران، ۱۳۹۲) است که خود می‌تواند ریشه بسیاری از عوامل از جمله فقر، اعتیاد، امنیت و ... باشد.

مطلب مهم دیگری نیز که باید بدان پرداخت، آن است که بر اساس یافته‌های پژوهش «نحوه اطلاع‌رسانی رسانه‌ها» تأثیر مستقیم و مثبتی بر احساس امنیت می‌گذارد. در واقع، شیوه

نادرست اطلاع‌رسانی و بزرگنمایی رسانه‌ها و خصوصاً جرایم در خصوص بازتاب حوادث و جرایم موجود در جامعه، همواره باعث افزایش دلهره، اضطراب و بی‌اعتمادی و در نتیجه کاهش احساس امنیت در جامعه می‌شود، لذا پیشنهاد می‌شود که سازمان‌ها و نهادهای متولی امنیت با انتشار خبرنامه‌های مستقل و اطلاع‌رسانی بموقع و شفاف با رعایت برخی موارد امنیتی (محرمانه) دسترسی آسان و مطمئن مخاطبان به اخبار و حوادث را فراهم نماید و در صورت لزوم از جرایم بخواهند تا تحلیل‌های رسانه‌های خود را منطبق بر واقعیت کنند، نه اینکه صرفاً از تیرهای عامه پسند برای افزایش مخاطب استفاده کنند. در این زمینه پیشنهاد می‌گردد که صدا و سیما با تهیه برنامه‌های آموزشی نسبت به بالا بردن میزان احساس امنیت اجتماعی اقدام نماید. برای نمونه، می‌توان در قالب سریال‌ها و برنامه‌های کوتاه میزان نقش مشارکت مردم با پلیس را در برقراری امنیت در جامعه را به تصویر کشید و از این طریق مقدمات همکاری صمیمانه و مشارکت داوطلبانه شهروندان با پلیس را فراهم نمود. در این بین، شیوه آگاهانه خبررسانی از حوادث و رخدادهای اجتماعی باعث جلوگیری از هرگونه شایعه‌پراکنی جرایم خصوصاً گروه‌نشریات زرد می‌شود.

رعایت نکات ایمنی توسط زنان یکی از عوامل مؤثر بر افزایش میزان احساس امنیت اجتماعی است و متناسب با به روز شدن امکانات و شگردهای عاملان ناامنی (خصوصاً سارقان و کلاهبرداران) افزایش اطلاعات شهروندان و بخصوص زنان در زمینه امکانات ایمنی بیش از پیش ضروری به نظر می‌رسد، لذا پیشنهاد می‌شود نیروی انتظامی با در نظر گرفتن تمهیدات لازم از قبیل: تهیه و انتشار بروشور، تهیه برنامه‌های آموزشی در صدا و سیما و نصب پلاکاردهای هشداردهنده در مکان‌های پرتردد در این زمینه اطلاع‌رسانی مفید و مؤثر را داشته باشد.

میزان وقوع جرم هرچند همیشه تناسب منطقی با میزان احساس امنیت ندارد و گاهی با وجود کاهش وقوع جرایم،

برای مثال، در این تحقیق مشخص شد که رابطه مثبت و مستقیمی بین پایبندی مذهبی و میزان احساس امنیت اجتماعی وجود دارد و این متغیر به تنهایی ۳۶ درصد متغیر وابسته را تبیین می‌کند. بنابراین، پایبندی به مذهب به عنوان یکی از مبانی مهم ارزشی در جامعه سنتی، یکی از عوامل مؤثر بر میزان احساس امنیت اجتماعی نیز رابطه معناداری مشاهده شد که این امر نیز مؤید تأثیرگذاری ارزش‌های سنتی در وضعیت در حال گذار جامعه ایرانی است. در واقع، در جامعه در حال گذار ایرانی، همچنان قومیت نقش و حضور پررنگی دارد، تا آن‌جا که به عنوان یکی از متغیرهای اثرگذار بر احساس امنیت اجتماعی تبیین می‌گردد.

در این بین، آن‌چه حائز اهمیت است، آن است که چگونه می‌توان از این ارزش‌های سنتی‌ای که همچنان به حضور پر قدرت خویش در عرصه عمومی جامعه ادامه می‌دهند، در جهت بالاتر بردن احساس امنیت اجتماعی در جامعه استفاده نمود؟ از جمله ابزارهایی که برای افزون‌تر نمودن امنیت اجتماعی انجام می‌شود، انجام «پیشگیری اجتماعی» است. مقوله «امر به معروف و نهی از منکر» نیز به مثابه گزاره‌ای سنتی در حوزه پیشگیری اجتماعی قرار دارد که طبق یافته‌های پژوهش، ۶۳ درصد از مخاطبان نیز قائل به نقش اثرگذار آن در پیشگیری از بروز مشکلات و آسیب‌های اجتماعی در جامعه بوده‌اند.

در واقع، تحقق امنیت اجتماعی در جامعه به میزان زیادی به پیروی از هنجارها و ارزش‌های موجود در جامعه و عدم انحراف از آن‌ها بستگی دارد که در این بین، مقوله «امر به معروف و نهی از منکر» مانند زنگ هشدار تلقی می‌گردد که حساسیت اجتماعی را در برابر هنجارها و ارزش‌های جامعه حفظ می‌نماید و به مثابه یک سیستم کنترل اجتماعی مؤثر و کارآمد، موجب تحقق امنیت در جامعه و جلوگیری از بزهکاری و انحرافات اجتماعی می‌گردد. بر همین اساس، «امر به معروف و نهی از منکر» فرایند ایجاد شناخت و شکل‌دهی

احساس امنیت کاهش نمی‌یابد؛ اما در مطالعات امنیتی شاخص مناسبی برای تحلیل وضعیت احساس امنیت است؛ لذا پیشنهاد می‌شود که پلیس امکانات و توانمندی‌های بیشتری را به جلوگیری از این امر (وقوع جرایم) خصوصاً جرایمی که بیشتر در انظار مردم به وقوع می‌پیوندد؛ از قبیل: مزاحمت برای نوامیس و درگیری‌های خیابانی، اختصاص دهد؛ چرا که طبق یافته‌های تحقیق، از جمله مهم‌ترین درخواست مردم برای افزایش احساس امنیت اجتماعی، حضور بموقع و سرعت عمل پلیس (۲۵/۸ درصد)، جمع‌آوری افراد شرور و معتاد (۱۷/۷ درصد) و رفتار مناسب پلیس با مردم (۱۴/۶ درصد) است که این خود نشان‌دهنده آن است که هر چند احساس امنیت در ابتدای امر، مفهومی ذهنی و انتزاعی به نظر می‌رسد؛ ولی در واقعیت، رابطه مستقیمی با عینیت مشاهده جرم در عرصه عمومی جامعه و نحوه مواجهه دستگاه‌های ذی‌ربط و مسؤول با متخلفان و مجرمان دارد.

در پایان باید خاطر نشان ساخت که یکی از ویژگی‌های اساسی جامعه ایرانی که در تحلیل‌های پدیده‌های اجتماعی باید بدان توجه ویژه‌ای نمود، وضعیت «در حال گذار» بودن است. در واقع، «جامعه در حال گذار» مفهومی کلیدی است که تاکنون بیشتر در مباحث توسعه و توسعه نیافتگی از آن بحث شده است. این مفهوم، بیانگر ویژگی‌های یک جامعه در دوره انتقال از یک وضعیت به وضعیتی دیگر است. از دید نظریه‌پردازان، جامعه در حال گذار، جامعه‌ای که در حال انتقال از چهارچوب «سنت» به «مدرنیته» است. مهم‌ترین بحران‌های این دوره عبارت است از: بحران امنیت، بحران مشروعیت، بحران نفوذ، بحران مشارکت، بحران توزیع و بحران یکپارچگی. اگر جامعه نتواند با این بحران‌ها به خوبی مقابله کند، در همان حالت برزخ می‌ماند و دوران افول آن آغاز می‌شود. بعضی از یافته‌های این پژوهش، مبین این نکته است که بر خلاف تصور، ارزش‌های سنتی (مانند ارزش‌های مذهبی و قومیت) همچنان به مثابه عوامل تأثیرگذار، به حیات اجتماعی خویش در این وضعیت در حال گذار ادامه می‌دهند؛

۲۰۱

ساروخانی، ب. و مهدیزاده، ش. (۱۳۸۴). «تلویزیون، مخاطب و نگرش نو»، *مجله جامعه‌شناسی ایران*، دوره ششم، ش ۴، ص ۱۸۵-۲۱۱.

سحابی، ج. و دیگران. (۱۳۸۸). «بررسی تأثیر عناصر اجتماعی بر امنیت اجتماعی در شهر سنندج»، *پژوهش‌نامه علوم اجتماعی*، سال سوم، شماره سوم، صص ۱۵۵-۱۸۲.

سید میرزایی، م. و دیگران. (۱۳۹۰). «بررسی رابطه میان عوامل اجتماعی و امنیت اجتماعی زنان سرپرست خانوار (مورد مطالعه: زنان شهر ایلام)»، *فصلنامه مطالعات امنیت اجتماعی*، ش ۲۸، صص ۷۹-۱۰۸.

صدیق سروستانی، ر. (۱۳۸۳). *آسیب‌شناسی اجتماعی*، تهران: انتشارات آن.

ضرابی، ا. و دیگران. (۱۳۹۱). «سنجش عوامل مؤثر بر احساس امنیت شهروندان شهر مشهد»، *فصلنامه پژوهش‌های راهبردی امنیت و نظم اجتماعی*، سال اول، شماره دوم، صص ۱۰۵-۱۲۳.

عبدی، ت. و دیگران. (۱۳۹۰). «تأثیر اجرای طرح ارتقا امنیت اجتماعی بر اعتماد مردم به پلیس در محدوده مرکزی کرج»، *فصلنامه مطالعات مدیریت انتظامی*، سال سوم، شماره سوم، صص ۲۶۱-۲۸۱.

عظیمی هاشمی، م. (۱۳۸۴). «تحلیل مقایسه‌ای احساس امنیت اجتماعی اقتصادی مردم مشهد و کشور»، *مجله فرهنگ خراسان*، مشهد سال پنجم، ش ۱۳، صص ۳۱-۵۵.

کامران، ف. و عبادتی نظری، س. (۱۳۸۹). «بررسی عوامل اقتصادی اجتماعی مؤثر بر احساس آرامش و امنیت اجتماعی زنان دانشجوی کارشناسی ارشد رشته جامعه‌شناسی دانشگاه‌های شهر تهران»، *فصلنامه پژوهش اجتماعی*، سال سوم، شماره ششم، صص ۴۳-۵۶.

بایدها و نبایدهاست. ایجاد شناخت و آگاهی نسبت به معروف‌ها (ارزش‌ها) و فواید عمل به آن‌ها و به‌دست آوردن بینش صحیح نسبت به منکرات یا همان عوامل تهدید ارزش‌ها و مضرات و آسیب‌های آن در ساختار اجتماع است. این شناخت که صفت برانگیزاننده و محرک بودن را در خود دارد، باعث بیدار شدن وجدان جمعی در برابر رذیلت‌ها و جرائم اجتماعی و حفاظت از هنجارهای مقبول و همنوایی اعضای جامعه در این امر می‌شود. به این ترتیب، امر به معروف و نهی از منکر با شناختی که در افراد جامعه نسبت به نیکی‌ها و بدی‌ها ایجاد می‌کند، به حفظ ارزش‌ها و هنجارهای موجود در جامعه و تحقق امنیت اجتماعی یاری می‌رساند.

منابع

باباخانی، ف. (۱۳۸۹). «بررسی عوامل مؤثر بر احساس امنیت با تأکید بر نقش پلیس»، *فصلنامه مطالعات امنیت اجتماعی*، ش ۲۱، صص ۱۸۳-۱۹۱.

بوزان، ب. (۱۳۷۸). *مردم، دولت‌ها و هراس*، ترجمه: پژوهشکده مطالعات راهبردی، تهران: انتشارات پژوهشکده مطالعات راهبردی.

بیابانگرد، ا. (۱۳۸۳). *روش‌های افزایش عزت نفس در کودکان و نوجوانان*، تهران: انتشارات انجمن اولیاء و مربیان.

تریف، ت. و دیگران. (۱۳۸۳). *مطالعات امنیتی نوین*، ترجمه: علیرضا طیب و وحید بزرگی، تهران: پژوهشکده مطالعات راهبردی، جلد اول.

حسینی، ح. (۱۳۸۶). «احساس امنیت تأملی نظری بر پایه یافته‌های پژوهشی»، *فصلنامه امنیت، دفتر مطالعات و تحقیقات امنیتی وزارت کشور*، سال پنجم، ش ۴، صص ۷-۵۱.

رسولی، ر. و صالحی، ع. (۱۳۸۹). «بررسی و تبیین عوامل مؤثر بر امنیت اجتماعی جوانان»، *فصلنامه دانش انتظامی*، سال دوازدهم، شماره دوم، صص ۱۰۵-

- نیازی، م. و دیگران. (۱۳۹۰). «تیین عوامل اجتماعی و فرهنگی مؤثر بر احساس امنیت زنان مطالعه موردی: زنان ساکن در مناطق (۱ و ۲) تهران و مناطق (۱۹ و ۲۰) جنوب تهران»، *فصلنامه مطالعات امنیت اجتماعی*، ش ۲۷، صص ۴۵-۷۲.
- Bedenbaugh, C. (2003) *Measuring Fear of Crime on Campus: A Study of an Urban University; A Thesis Submitted to the Graduate Faculty of the Louisiana State University and Agricultural and Mechanical College in partial Fulfillment of the requirements for the degree of Master of Arts in the Department of Sociology*, B.S. University of Louisiana at Lafayette, 1992.
- Beck, Ulrich. (1992). *Risk Society: Towards a New Modernity*. London: Sage Publication.
- Denny, D. (2005) "*Risk & society*", sage publication, London.
- Hale, C. (1996) "Fear of Crime: A Review of the Literature", *International Review of Victimology*, No. 4, p. 79-150.
- Jalava, J. (2003) "*From norms to trust: The Luhmannian Connexion between Trust and System*", University of Helsinki, sage publication, London.
- Makinen, H. (2005) *Risk, Trust and Security: Knowledge of Society White Paper*. www.YhteiskunnanTeito.fi
- Mitar, M. (1996) *Assessment of societal security in recent past and today*, college of police and security studies, Slovenia.
- Moller, B. (2000) *National, Societal and Human Security Discussion – case study of the Israel Palestine conflict*, Clemente, F & Kleiman, M. B. (1997). *Fear of crime in the United States: A multivariate analysis*, Pennsylvania state university.
- Sylvester, B. and John, R. Morss. (2002) "Risk: Toward A Psychology of Experience", *Theory & psychology*, vol. 12(4), P. 509-531.
- کلاهیجان، م. (۱۳۸۴). «راهکارهای تحقق امنیت اجتماعی»، *مجموعه مقالات همایش امنیت اجتماعی، معاونت اجتماعی ناجا، شماره یک، تهران: انتشارات گلپونه*.
- گروه مطالعات نظری دفتر مطالعات و تحقیقات امنیتی (۱۳۸۵). «مدلی برای تعیین شاخص‌های امنیت فردی»، *فصلنامه امنیت*، سال پنجم، ش ۱ و ۲، صص ۱۱۷-۱۳۲.
- مختاری، م. و دیگران. (۱۳۹۱). «بررسی عوامل اجتماعی و فرهنگی مؤثر بر احساس امنیت اجتماعی در شهر یاسوج»، *فصلنامه پژوهش‌های راهبردی امنیت و نظم اجتماعی*، سال اول، شماره دوم، صص ۲۱-۴۰.
- مرکز افکار سنجی دانشجویان ایران (ایسپا) شعبه کرمانشاه، (۱۳۸۰). *گزارش بررسی میزان احساس امنیت در بین شهروندان کرمانشاهی*.
- معین، م. (۱۳۷۵). *فرهنگ فارسی، جلد اول، تهران: انتشارات امیرکبیر*.
- نبوی، ح. و دیگران. (۱۳۸۷). «بررسی تأثیر پایگاه اجتماعی-اقتصادی و هویت قومی بر اساس امنیت اجتماعی»، *فصلنامه دانش انتظامی*، سال دهم، شماره نهم، صص ۹-۳۶.
- نوروزی، ف. و فولادی سپهر، س. (۱۳۸۸). «بررسی احساس امنیت اجتماعی زنان ۱۵-۲۹ ساله شهر تهران و عوامل اجتماعی مؤثر بر آن»، *فصلنامه راهبرد، سال هیجدهم، ش ۵۳، صص ۱۲۹-۱۵۹*.
- نویدنیان، م. (۱۳۸۲). «درآمدی بر امنیت اجتماعی»، *فصلنامه مطالعات راهبردی*، سال ششم، ش ۱۹، صص ۵۵-۷۶.